

OPVOEDING DOOR SPORT

informatiewaaiert voortgezet onderwijs

GEZONDHEID

INTEGRATIE

NORMEN EN WAARDEN

Inleiding

Beste (vak)leerkracht,

2004 was het Europees jaar van opvoeding door sport. Het is in meerdere opzichten een geslaagd jaar geweest. Ook ik heb met het behalen van mijn gouden medaille op de Olympische Spelen een fantastisch sportjaar gehad. Daarnaast ben ik dit jaar moeder geworden, ook een geweldige ervaring en tegelijkertijd de start van mijn rol als opvoeder.

Het Europees jaar van opvoeding door sport in 2004 heeft zich met name gericht op kinderen en jongeren in de schoolgaande leeftijd: de groep waar met opvoeding en onderwijs nog veel winst te behalen is. De opvoedende taak in de sport ligt behalve bij de ouders ook bij trainers, coaches, sportbuurtwerkers, vakleerkrachten, onderwijzers en docenten. Aan deze vrijwilligers en professionals heeft het Europees jaar van opvoeding door sport willen laten zien dat sport een heel mooi middel kan zijn in het onderwijs en de opvoeding voor de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Namens de ministeries van Volkgezondheid, Welzijn en Sport en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap mag ik u deze waaier aanbieden, één van de resultaten van het Europees jaar van opvoeding door sport. De waaier omvat een selectie van lesmaterialen en praktijkvoorbeelden die een duidelijke relatie hebben met 'opvoeding door sport': reeds bestaand materiaal én materiaal dat speciaal in het kader van het Europees jaar van opvoeding door sport is ontwikkeld. Ook worden nuttige links en adressen genoemd die u kunt benutten in uw lessen, zowel binnen het bewegingsonderwijs als in andere lesvormen.

Ik ben ambassadeur geweest van het Europees jaar van opvoeding door sport, omdat ik ervan overtuigd ben dat opvoeding door sport écht werkt. Sport is meer dan een leuk spelletje. Sporten en bewegingsactiviteiten zijn gezond én kinderen en jongeren kunnen er ontzettend veel van leren.

Ik hoop dat deze waaier u extra ondersteuning kan bieden bij het in de praktijk brengen van 'opvoeding door sport' en wens u daarbij veel succes en plezier met uw leerlingen!

Met vriendelijke en sportieve groet,

Anky van Grunsven

Inhoudsopgave

De waaier: achtergrond en praktische informatie

1. Lespakketten

- #1 FLASH!- Actieve levensstijl (klas 1+2)
- #2 FLASH!- Actieve levensstijl (klas 3+4)
- #3 FF Moeve
- #4 'Heb je jezelf in de hand?'
- #5 Fair play over sportiviteit en respect
- #6 'Eerlijk spelen'
- #7 De geweldige test
- #8 Olympisch lespakket Athene 2004
- #9 WhoZnext

2. Praktijkvoorbeelden

- #10 Baudartius - Gewoon een geintje
- #11 Baudartius - Agressie en geweld
- #12 Echnaton Sportkwartet
- #13 Brede school met Sportprofiel
- #14 Support-it
- #15 Topscore
- #16 Project Match

3. Nuttige tips en adressen

De waaier: achtergrond en praktische informatie

MOVE YOUR BODY
STRETCH YOUR MIND

2004: Europees jaar van opvoeding door sport

De Europese Unie heeft 2004 uitgeroepen tot het Europees jaar van opvoeding door sport. De EU wil dat jongeren meer profiteren van de voordelen van sport. Sport is niet alleen leuk en gezond, maar je kunt er ook veel van leren: presteren, doorzetten, samenwerken, leren omgaan met regels en elkaar respecteren.

In Nederland hebben de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) dit jaar tal van projecten en evenementen georganiseerd en gestimuleerd. Dat is samen met vele andere organisaties gebeurd: provincies, gemeenten, sportbonden, onderwijsorganisaties en lokale samenwerkingsverbanden van scholen, sportverenigingen en buurtorganisaties. Bij veel activiteiten zijn ook topsporters én de jongeren zelf betrokken.

De boodschap van het Europees jaar van opvoeding door sport draaide om de opvoedkundige waarde van sport, dat wil zeggen de waarde die sport kan hebben voor de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren. Hierbij hebben de volgende drie thema's voorrang gekregen in Nederland:

- **gezondheid:** actief en gezond leren leven;
- **integratie:** actief aan de samenleving leren meedoen;
- **waarden en normen:** leren omgaan met elkaar en leren omgaan met regels.

Opvoeding door sport ná 2004

Het Europees jaar van opvoeding door sport is nu ten einde, maar daarmee is het belang van 'opvoeding door sport' nog niet van de agenda. Deze waaier is één van de resultaten van het Europees jaar van opvoeding door sport waarmee 'opvoeding door sport' ook binnen het onderwijs onder de aandacht kan worden gebracht en gehouden. De waaier bestaat uit de volgende drie onderdelen met als centraal thema: 'opvoeding door sport':

1. Lesmaterialen

Het eerste onderdeel is een verzameling van beschikbaar lesmateriaal op het gebied van 'opvoeding door sport'.

2. Praktijkvoorbeelden

Het tweede onderdeel is een verzameling van praktijkvoorbeelden waarbij sport wordt ingezet als middel in de opvoeding en het onderwijs van kinderen en jongeren. U kunt aanvullende informatie opvragen bij de contactpersonen van de organisaties.

3. Tips en adressen

Het derde onderdeel is een verzameling van nuttige tips en adressen van websites en organisaties. Deze tips en adressen kunnen u op verschillende manieren verder helpen bij het thema 'opvoeding door sport'.

Digitale versie en nabestellen

Deze waaier zal ook in digitale vorm verschijnen. Deze kunt u vinden op de site van het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB) www.nisb.nl/opvoedingdoorsport. Hier kunt u ook eventueel de waaier nabestellen. Indien u zelf nog aanvullingen hebt voor deze digitale versie, kunt u uw lesmaterialen en/of praktijkvoorbeelden opsturen naar het email-adres van onze dienstpostbus (opvoedingdoorsport@minvws.nl).

www.nisb.nl/opvoedingdoorsport

Voor algemene informatie kunt u de website www.opvoedingdoorsport.nl raadplegen. De website heeft ook voor leerlingen een jongerenhoek ingericht. Neem gerust een kijkje op deze site!

#1 FLASH!- Actieve leefstijl (klas 1+2)

Korte omschrijving

In het schooljaar 2004/2005 is 'Actieve leefstijl' voor leerlingen van het VMBO (met name op de basisberoepsgerichte leerweg) ontwikkeld, omdat zij minder bewegen dan jongeren die op andere scholen zitten. Doel is het terugdringen van inactiviteit onder VMBO-leerlingen. Met het materiaal uit dit pakket kan een vakoverstijgend project uitgevoerd worden. Zo wordt samenhang tussen verschillende vakken in eerste fase van voortgezet onderwijs duidelijk. 'Actieve leefstijl' is een onderdeel van de landelijke beweegcampagne FLASH!. Deze campagne heeft als doel Nederlanders meer te laten bewegen. Flash staat voor Fietsen, Lopen, Actiemomenten, Sporten en Huishoudelijke klussen.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

'Actieve leefstijl' bestaat uit een handleiding, diverse opdrachten, uitwerkbladen en correctievoorschriften bij opdrachten. Alle opdrachten kunnen afzonderlijk worden gemaakt, maar ook in de vorm van een themaweek als één geheel.

Doelgroep

Klas 1 en 2 van VMBO basisberoepsgerichte leerweg en kaderberoepsgerichte, gemengde en theoretische leerweg.

Leerlingparticipatie

Leerlingparticipatie is groot door diverse opdrachten en uitwerkbladen.

Aansprekendheid voor leerlingen

Vormgeving van het lesmateriaal en invulling en variëteit van de activiteiten spreken leerlingen aan.

Lesvorm

Het cito-lespakket sluit volledig aan bij de kerndoelen en toetst daarbinnen de eindtermen voor de vakken: LO, Biologie, Verzorging, Maatschappijleer, NASK, Wiskunde, Techniek en Engels.

Uitvoering

Het themapakket kan door de school zelfstandig worden uitgevoerd.

Beschikbaarheid

Gedurende het schooljaar 2004/2005. Of het pakket in komende schooljaren ook nog bestelbaar is, is afhankelijk van de vraag. Het cito-lespakket kost € 40 en is te bestellen bij de Citogroep: klantenservice@citogroep.nl

Contact

Organisatie	NISB: campagne FLASH!
Adres	Postbus 32, 6800 AA Arnhem
Contactpersoon	Esther Geertsma en Helene Baarda
Emailadres	infoflash@euronet.nl
Website	www.flash123.nl

www.flash123.nl

#2 FLASH!- Actieve leefstijl (klas 3+4)

Korte omschrijving

In het schooljaar 2004/2005 is 'Actieve leefstijl' voor leerlingen van het VMBO (met name op de basisberoepsgerichte leerweg) ontwikkeld, omdat zij minder bewegen dan jongeren die op andere scholen zitten. Met dit pakket kunt u met een vakoverschrijdend thema de vaardigheden bij verschillende vakken toetsen. Dit actuele thema sluit aan bij de verplichtingen van het examendossier. Het materiaal toetst behalve kennis ook inzicht, toepassing en vooral vaardigheden. 'Actieve leefstijl' maakt onderdeel uit van de landelijke bewegcampagne FLASH!. Deze campagne heeft als doel Nederlanders meer te laten bewegen. Flash staat voor Fietsen, Lopen, Actiemomenten, Sporten en Huishoudelijke klussen.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

Uitgave bevat een handleiding, diverse opdrachten, uitwerkbladen (afhankelijk van vak en schooltype) en correctievoorschriften bij alle opdrachten. Cd-rom met daarop alle opdrachten in Word 2000 is ook toegevoegd.

Doelgroep

Klas 3 en 4 van VMBO basisberoepsgerichte leerweg en kaderberoepsgerichte, gemengde en theoretische leerweg.

Leerlingparticipatie

Leerlingparticipatie is groot door diverse opdrachten en uitwerkbladen.

Aansprekendheid voor leerlingen

Vormgeving van het lesmateriaal en invulling en variëteit van de activiteiten spreken leerlingen aan.

Lesvorm

De uitgave bevat materiaal voor de vakken: NASK 1, LO, Biologie, Engels, Nederlands, Maatschappijleer 1 en Verzorging.

Uitvoering

Samenwerking met en ondersteuning van GGD'en en Provinciale Sportraden is gewenst.

Beschikbaarheid

De invulling en samenstelling van het lespakket variëren per school door meerdere opties. Cito-lespakket is ongeveer € 20-30.

Contact

Organisatie	NISB: campagne Flash!
Adres	Postbus 32, 6800 AA Arnhem
Contactpersoon	Esther Geertsma en Helene Baarda
Emailadres	campagneleider@flash123.nl
Website	www.flash123.nl

www.flash123.nl

#3 FF Moeve

Korte omschrijving

Het Schooltv-project 'FF moeve' wil een bijdrage leveren aan een samenleving waarin respect en tolerantie toenemen, leerlingen leren om te gaan met teleurstellingen, een positief zelfbeeld te ontwikkelen en de waarde van samenwerken te erkennen. Teleac/NOT besteedt met schooltelevisie speciaal aandacht aan het Europees jaar van opvoeding door sport met het project 'FF moeve'. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door de Ministeries van OCW en VWS, Stichting Kids Clubs en de Johan Cruijff foundation.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

Het project bestaat uit twee onderdelen. Het eerste deel is een lespakket over normen, waarden en sport, ondersteund door een internetsite. Het tweede deel is een soap die voor het primair onderwijs ook te zien is in het Schooltv-weekjournaal. In deze soap worden kinderen meegenomen naar een wereld van sport en spel waar onderwerpen als respect, omgaan met verlies, doorzettingsvermogen en samenwerken centraal staan.

Doelgroep

Groep 7 en 8 van het primair onderwijs en klas 1 en 2 van VMBO.

Leerlingparticipatie

Leerlingparticipatie krijgt vorm in de diverse gespreks- en spelvormen en gezamenlijke sportactiviteiten.

Aansprekendheid voor leerlingen

De tv-soap spreekt leerlingen aan. Nu al kijkt driekwart van de leerlingen uit groep 7 en 8 van het primair onderwijs naar het Schooltv-weekjournaal.

Lesvorm

In het primair onderwijs kan groepsleerkracht samen met vakdocenten voor bewegingsonderwijs, muziek en drama gestalte geven aan de uitwerking in de lessen. In het VMBO kan de leraar bewegingsonderwijs samen met de teamleiders, brugklascoördinatoren en mentoren, maar ook met docenten aardrijkskunde, geschiedenis, Nederlands, verzorging en levensbeschouwing, de inhoud tot een vakoverschrijdend project uitwerken. Dit kan bijvoorbeeld door het schooljaar te starten met een gezamenlijk project waarbij leerlingen kennismaken met elkaar en omgangsregels op school. 'FF moeve' kan een rol spelen door bijvoorbeeld het samen bekijken van de dramaserie, gespreks- en spelvormen en gezamenlijke sportactiviteiten.

Uitvoering

De onderdelen van 'FF moeve' zijn makkelijk toe te passen in de les. Ook worden suggesties gedaan voor het vakoverschrijdend uitwerken van het project.

Contact Beschikbaarheid

Het lesmateriaal is via www.schooltv.nl te bestellen (handleiding is € 8,25 en video is € 36,-).

Organisatie	Stichting Teleac/NOT,
Adres	Postbus 1070, 1200 BB Hilversum
Contactpersoon	Paul Brekelmans
Telefoon	035-6293271
Emailadres	paul.brekelmans@teleacnot.nl

#4 'Heb je jezelf in de hand?'

Korte omschrijving

In 2003 is de SLO-publicatie 'Bewegingsonderwijs in het praktijkonderwijs' verschenen. In nauwe samenwerking met docenten bewegingsonderwijs is toegewerkt naar een eerste voorstel voor vernieuwend onderwijsaanbod voor bewegingsonderwijs, toegelicht met analyses, lesvoorbeelden en praktijkervaringen. 'Heb je jezelf in de hand' is één van de twee lesvoorbeelden die is uitgewerkt. Leerlingen moeten leren zichzelf beter in de hand te krijgen in situaties die gepaard gaan met sterke of negatieve gevoelens. Zij moeten leren rekening te houden met de gevoelens van anderen. Ook moeten zij eigen gevoelens herkennen. Doel is dat leerlingen als gevolg van de lessen sterker in hun schoenen staan en beter tegen een stootje kunnen.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

In het lesmateriaal worden naast een inleiding vijf lesvoorbeelden uitgewerkt. Enerzijds gaat het om het beïnvloeden van het onderwijsleerproces, anderzijds gaat het om wat je met de leerlingen wilt bereiken en hoe je dat aan hen kunt uitleggen en introduceren. De bewegingsactiviteiten in de omschreven lessen zijn een middel om sociaal competentier te worden. Deze lessenserie kan een mooie brug zijn tussen bewegingsonderwijs en andere leer- en vormingsgebieden.

Doelgroep

Leerlingen uit het praktijkonderwijs van het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Diverse bewegingsactiviteiten stimuleren de leerlingen om over hun sociale competenties na te denken en deze ook daadwerkelijk te ontwikkelen.

Aansprekendheid voor leerlingen

Het thema gaat voor de leerlingen meer leven doordat er binnen verschillende leer- en vormingsgebieden aandacht aan gegeven kan worden en het een schoolbreed gedragen onderwerp wordt.

Lesvorm

Vier lessen voor het bewegingsonderwijs en één les voor bewegingsonderwijs of ander leer- gebied, zoals sociale vaardigheidstraining, mentoractiviteiten of maatschappelijke en culturele oriëntatie.

Uitvoering

Het lesmateriaal is makkelijk toe te passen in de lessen. Wel is een vereiste dat er contact is en samenwerking gezocht wordt tussen bewegingsonderwijs en andere leer- en vormingsgebieden binnen de school.

Contact Beschikbaarheid

Het lesmateriaal is bij SLO te bestellen voor € 11,50.

Organisatie	Stichting Leerplanontwikkeling (SLO)
Adres	Afdeling verkoop, Postbus 2041, 7500 CA Enschede
Contactpersoon	Elly Hoekstra, auteur is René Schade
Telefoon	053-4840305
Emailadres	verkoop@slo.nl

#5 Fair play over sportiviteit en respect

Korte omschrijving

Het doel van Fair Play is dat de leerlingen de betekenis van het begrip Fair Play in de sport kunnen uitleggen. Leerlingen ervaren dat sporten op een sportieve wijze veel leuker is en bovendien leren ze welke positieve bijdrage ze daar zelf aan kunnen leveren.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

Het lesmateriaal bestaat uit een docentenhandleiding en een leerlingenmagazine. Het leerlingenmagazine bestaat uit uitleg over thema's (Fair Play in je sport, wat wordt daar nu mee bedoeld, etc.) met daaraan gekoppelde opdrachten. De opdrachten bij de interviews stimuleren de leerlingen om over de uitspraken na te denken en om zelf regels te verzinnen om sporten leuker te maken. Met een quiz kunnen jongeren testen hoe sportief zij zelf zijn. De docentenhandleiding bestaat uit een toelichting op het begrip Fair Play, een toelichting op de opbouw van de lesmethode, een toelichting op de opdrachten in het leerlingenmagazine, spelopdrachten voor het vak lichamelijke opvoeding en extra opdrachten voor vakken verzorging en maatschappijleer of voor de mentoruren. Fair play beperkt zich niet alleen tot de sport: in de hele maatschappij zijn begrippen als respect, verantwoordelijkheid, omgang met regels en gelijkheid van kansen van belang.

Doelgroep

Leerlingen van 12-15 jaar in de basisvorming van het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Aan elke theoretische uitleg zijn opdrachten voor de leerlingen gekoppeld.

Aansprekendheid voor leerlingen

Het taalgebruik, vormgeving en fotomateriaal zijn speciaal op deze leeftijdscategorie afgestemd en spreken daardoor extra aan.

Lesvorm

Het lespakket kan gebruikt worden in de lessen lichamelijke opvoeding, maatschappijleer, verzorging of in de mentoruren.

Uitvoering

Het lesmateriaal is makkelijk toe te passen in de lessen.

Contact Beschikbaarheid

Het lesmateriaal is op te vragen bij Zorn Uitgeverij (Postbus 434, 2300 AK Leiden, www.kenmerk.nl). Alleen de verzendkosten worden in rekening gebracht.

Organisatie	Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB)
Adres	Papendallaan 50, Postbus 32, 6800 AA Arnhem
Contactpersoon	Hendrik-Jan Meijboom
Telefoon	026-4383800
Emailadres	Hendrik-jan.meijboom@nisb.nl

www.nisb.nl

#6 'Eerlijk spelen'

Korte omschrijving

In 2003 is de SLO-publicatie 'Bewegingsonderwijs in het praktijkonderwijs' verschenen. In nauwe samenwerking met docenten bewegingsonderwijs is toegewerkt naar een eerste voorstel voor vernieuwend onderwijsaanbod voor bewegingsonderwijs, toegelicht met analyses, lesvoorbeelden en praktijkervaringen. Eerlijk spelen is één van de twee lesvoorbeelden die is uitgewerkt. 'Eerlijk spelen' wil door middel van spelen en activiteiten leerlingen het eerlijk spelen aanleren. De uitdaging voor de leerlingen dient steeds te zijn: 'Kan ik dit spel eerlijk spelen?'. De lessen laten leerlingen op dit gebied succeservaringen opdoen. Binnen alle competitieve activiteiten zal er, door de belangen die er spelen en de wijze van controle op het naleven van de regels, continu een strijd zijn met het geweten. Enerzijds gaat het om het beïnvloeden van onderwijsleerproces, anderzijds gaat het om wat je met de leerlingen wilt bereiken en hoe je dat aan hen kunt uitleggen en introduceren.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

'Eerlijk spelen' kiest voor een activerende werkwijze waarin leerlingen elkaar en ook zichzelf beoordelen op mate van eerlijk spelen. Het lesmateriaal geeft een uitleg over de manier waarop eerlijk spelen binnen lessen bewegingsonderwijs kan worden gethematiseerd en beïnvloed. Twee begrippen staan hierbij centraal: toezicht/controle op het spelen en het belang van winnen. Ook zijn een aantal lesbeschrijvingen opgenomen waarin dit is uitgewerkt. Een duidelijk gedifferentieerd aanbod is aanwezig (verschillende hulpvragen binnen groep).

Doelgroep

Leerlingen uit het praktijkonderwijs van het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Via activerende en competitieve activiteiten beoordelen leerlingen elkaar op mate van eerlijk spelen.

Aansprekendheid voor leerlingen

De activerende werkwijze waarin leerlingen elkaar en ook zichzelf beoordelen op de mate van eerlijk spelen werkt stimulerend en motiverend.

Lesvorm

Lesvorm LO.

Uitvoering

Het lesmateriaal is makkelijk toe te passen in de lessen. Het draait voornamelijk om de uitvoering van verschillende spelen en activiteiten.

Contact Beschikbaarheid

Het lesmateriaal is bij SLO te bestellen voor € 11,50.

Organisatie	Stichting Leerplanontwikkeling (SLO)
Adres	Postbus 2041, 7500 CA Enschede
Contactpersoon	Elly Hoekstra, auteur is René Schade
Telefoon	053-4840305
Emailadres	verkoop@slo.nl

#7 De geweldige test

Korte omschrijving

'De geweldige test' reikt docenten en vrijwilligers in amateursportclubs gereedschap aan om ongewenst gedrag binnen de vereniging of op school te voorkomen en, voor zover mogelijk, op te lossen. De deelnemers ontdekken wat de oorzaken en mogelijke oplossingen van agressief en gewelddadig gedrag kunnen zijn. Ze ontdekken dat de wil om te winnen, de teleurstelling bij verlies, de verschillen tussen mensen en culturen een bron van conflicten kunnen zijn. Ook ontdekken ze dat conflicten bij mensen horen en heel normaal zijn en dat agressie op zich geen ramp is. Maar het gaat erom dat leerlingen leren op een positieve wijze met deze levensenergie om te gaan.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

Een handboek voor de docent met theorie en praktijktest over geweld en agressie in de sport. In het eerste deel worden enkele achtergronden en definities van agressie en geweld beschreven. Het tweede deel wordt gevormd door de handleiding bij 'De geweldige test'. Doelstellingen en werkwijze van 'De geweldige test' en verwerkingsuggesties komen systematisch aan de orde. Tot slot bevat dit onderdeel een 'geweldige test' voor kinderen vanaf 11 jaar, cartoon knipvellen en een promotiekaart.

Doelgroep

Groep 7 en 8 van het primair onderwijs en binnen het voortgezet onderwijs HAVO/VWO/VMBO en speciaal onderwijs.

Leerlingparticipatie

De deelnemers van 'De geweldige test' worden uitgedaagd om antwoorden te bedenken, meningen te geven en oplossingen te zoeken voor hun school of vereniging.

Aansprekendheid voor leerlingen

Het thema 'geweld en agressie in de sport' spreekt leerlingen aan. De uiteindelijke test met cartoonvellen is een aantrekkelijke werkvorm.

Lesvorm

Het lesmateriaal kan gebruikt worden in het bewegingsonderwijs, in de lessen maatschappijleer en binnen de sportverenigingen.

Uitvoering

Het materiaal is goed toe te passen in de les. Het materiaal is voor sportverenigingen ook uiterst nuttig, dus wellicht zou een samenwerking met een sportvereniging een meerwaarde zijn.

Contact Beschikbaarheid

Het handboek is voor € 10,- te bestellen bij de Nederlandse Christelijke Sport Unie.

Organisatie	Nederlandse Christelijke Sport Unie (NCSU)
Adres	Korte Bergstraat 15, 3811 ML Amersfoort
Contactpersoon	Dik Sanders
Telefoon	033-4618548
Emailadres	dw.sanders@ncsu.nl

#8 Olympisch lespakket Athene 2004

Korte omschrijving

Het pakket is bedoeld als werkboek dat een complete leidraad geeft voor de organisatie van een grote sportdag, de 'Olympische Spelen', op school. De gekozen voorbeelden in dit werkboek zijn geput uit ervaringen met soortgelijke projecten. Dit lespakket is gericht op Athene 2004: de opzet en werkwijze is zeer bruikbaar, alleen aanpassing is dus wel noodzakelijk.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

Het pakket is een docentenhandleiding waarin zowel een informatief en een praktisch deel uitgewerkt wordt met als uiteindelijk doel de sportdag 'Olympische Spelen'.

In het eerste deel wordt een beschrijving gegeven van de Olympische Spelen en een leidraad voor de organisatie van het evenement met bijbehorende criteria.

Het tweede deel gaat in op de uitwerking van de plannen voor de sportdag. Een tiental voorbeelden van activiteiten is hierbij uitgewerkt.

Doelgroep

Alle leerlingen van het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Leerlingen worden actief betrokken bij de organisatie van de sportdag.

Aansprekendheid voor leerlingen

Onderwerp spreekt leerlingen aan, maar met name rond de periode waarin de echte Olympische Spelen ook plaatsvinden: één keer in de vier jaar.

Lesvorm

Het lesmateriaal sluit aan op verschillende leergebieden: gezond en redzaam gedrag, LO, rekenen/wiskunde, geschiedenis, aardrijkskunde, tekenen en muziek.

Uitvoering

Lesmateriaal wordt in de klas behandeld en beweegvorm komt terug aan het eind van de lessen: de organisatie van een grote sportdag. Het lesmateriaal biedt ook praktische tips en uitgewerkte voorbeelden van activiteiten voor de sportdag.

Contact Beschikbaarheid

De Olympische Spelen in Athene zijn voorbij: dit specifieke lespakket zou dus wel aangepast moeten worden. Informatie is op te vragen bij NOC*NSF.

Organisatie	NOC*NSF
Adres	Postbus 302, 6800 AH Arnhem
Contact	NOC*NSF Programma Olympische idealen & Fair Play
Telefoon	026- 4834400
Emailadres	info@noc-nsf.nl

www.sport.nl

#9 WhoZnext

Korte omschrijving

WhoZnext roept via een campagne jongeren op om samen met leeftijdsgenoten zelf (sport)-activiteiten te gaan organiseren in de buurt, het onderwijs of de sportvereniging. Deze zogenaamde WhoZnext teams worden ondersteund door een volwassen persoon, die gebruik kan maken van diverse jeugdparticipatie-instrumenten. Deze instrumenten zijn door het landelijk projectteam van het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB) ontwikkeld.

Doelen zijn:

- jongeren concrete voorbeelden en tips geven over de mogelijkheden die er zijn om zelf sport 'te regelen';
- ontstaan van meer sportinitiatieven waarbij jongeren een organiserende en verantwoordelijke rol spelen;
- volwassen jongeren actief betrekken bij sportactiviteiten.

Nadere specificaties

Onderdelen lesmateriaal

WhoZnext biedt een training aan met een simulatiegame waarbij het idee van de jongeren centraal staat: elk team krijgt een toolkit met producten/instrumenten (posters, gamebox etc) en een kledingpakket. Het team gaat vervolgens zelf met coach aan de slag om het idee te realiseren.

Doelgroep

Alle jongeren in de leeftijd van 14-18 jaar.

Leerlingparticipatie

Idee van en uitwerking door de leerlingen staan centraal.

Aansprekendheid voor leerlingen

Het werken in teams spreekt leerlingen aan en vergroot hun betrokkenheid.

Lesvorm

Binnen de school kan aansluiting gevonden worden bij basisvorming LO, VMBO, 2e fase VO en LO als eindexamenvak.

Uitvoering

Een WhoZnext-team krijgt een drie uur durende training. Tijdens de training worden jongeren voorbereid om zelf activiteiten te organiseren. Voorafgaand aan de training wordt de coach getraind in het coachen van het WhoZnext-team. De voorbereiding vraagt van de coach een tijdsinvestering van een paar dagen (verzamelen informatie en werving van jongeren en training).

Contact Beschikbaarheid

Het pakket is bij NISB te bestellen (training voor € 250, Toolkit whoZnext-team € 75, Kledingpakket WhoZnext € 50 en activiteitengeld teams € 500).

Organisatie	Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB)
Adres	Papendallaan 50, Arnhem
Contactpersoon	Heino van Groeningen
Telefoon	026-4833800
Emailadres	heino.vangroeningen@nisb.nl

#10 Baudartius: Gewoon een geintje

Korte omschrijving

'Gewoon een geintje' ondersteunt een pedagogisch doel, namelijk het geven van inzicht in de ervaringen van een sportvandaal die via het bureau HALT een werkstraf krijgt. De opdracht kan in alle onderwijssoorten uitgevoerd worden, maar is bijzonder geschikt voor sportklassen. Het lesmateriaal heeft de volgende pedagogische doelen:

- nadenken over (sport)vandalisme en oordeelsvorming daarover;
- inzicht krijgen in groepsprocessen;
- het kunnen werken in groepsverband.

Nadere specificaties

Projectonderdelen

Het lesmateriaal bevat een docentenhandleiding en het boek 'Gewoon een geintje' van Virgi Smit. Leerlingen krijgen een opdracht met een aantal deeloefeningen (waaronder lezen van het boek en maken van een leesverslag in groepsverband). Het boek is eenvoudig. Met flexibel toepassen van de verschillende deelopdrachten kan de moeilijkheidsgraad van de opdracht voor verschillende niveaus worden bepaald.

Doelgroep

Brugklas 1 van de niveaus VMBO-t, HAVO, VWO van het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Leerlingen lezen zelf het boek en maken in groepsverband een leesverslag.

Aansprekendheid voor leerlingen

Het thema voetbalvandalisme spreekt leerlingen aan.

Lesvorm

Nederlands.

Uitvoering

Het is een opdracht die in de klas in groepsverband wordt afgenomen. Een mediatheek/computerlokaal is handig.

Beschikbaarheid

'Gewoon een geintje' is ontwikkeld door het Baudartiuscollege. Het lesmateriaal is op te vragen bij Peter Schel. Aandachtspunt is dat de school voldoende exemplaren van het boek dient te bestellen (wellicht mag in overleg met de uitgever een eigen syllabus worden gemaakt).

Contact

Organisatie	Baudartiuscollege
Adres	Berkenlaan 389, Postbus 4018, 7204 EN Zutphen
Contactpersoon	Peter Schel
Telefoon	0575-511616
Emailadres	sportklas@baudartius.nl

#11 Baudartius: Agressie en geweld

Korte omschrijving

Baudartius besteedt in het leergebied Mens en Maatschappij regelmatig aandacht aan opvoeding door sport. Hier is een verzameling van lessen rondom het thema Agressie. Doel is om leerlingen te laten nadenken over het thema en aan de hand van voorbeelden uit eigen leven bewust te worden van eigen gedrag en hier ook bewust mee om te gaan.

Nadere specificaties

Projectonderdelen

Een aantal lesvoorbeelden met bijbehorende vragen die leerlingen aan de hand van het lesmateriaal beantwoorden. Ook is een thuiswerkopdracht opgenomen, waarvoor leerlingen krantenartikelen moeten zoeken die een relatie hebben met het thema agressie.

Doelgroep

Klas 1 van de niveaus VMBO-t, HAVO, VWO van het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Leerlingen krijgen naast de opdrachten in de les ook een thuisopdracht mee.

Aansprekendheid voor leerlingen

Thema agressie spreekt leerlingen aan.

Lesvorm

Mens en maatschappij.

Uitvoering

Opdrachten worden in het klaslokaal doorgenomen, er zijn geen beweegactiviteiten gekoppeld aan dit lesmateriaal.

Beschikbaarheid

'Agressie en geweld' is een praktijkvoorbeeld vanuit het Baudartiuscollege. Het lesmateriaal is op te vragen bij Peter Schel.

Contact

Organisatie	Baudartiuscollege
Adres	Berkenlaan 389, Postbus 4018, 7204 EN Zutphen
Contactpersoon	Peter Schel
Telefoon	0575-511616
Emailadres	sportklas@baudartius.nl

#12 Echnaton Sportkwartet

Korte omschrijving

Dit project staat voor de opzet van de studierichting VMBO Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV). In het VMBO is er geen voorbereidende leerweg ten aanzien van sport. De VMBO opleiding SDV is een nieuwe opleiding die competentiegericht onderwijs aanbiedt. Het competentiegericht onderwijs werkt vanuit externe opdrachtgevers uit de regio. De externe opdrachtgevers formuleren projecten die de leerlingen moeten uitvoeren. De opdrachtgevers zijn divers. Hierdoor kunnen de leerlingen kiezen met welke competentie zij met een groep aan de slag gaan. Voorbeelden zijn het samenwerken, presenteren, informatie verwerken, leiding geven en werken met ICT. Daarnaast worden de leerlingen voorbereid tot het behalen van een aantal diploma's en certificaten waarmee de leerlingen het tekort aan jeugdtrainers gedeeltelijk kunnen oplossen.

Nadere specificaties

Projectonderdelen

Door de onderwijsvernieuwing is de school niet meer losstaand, maar vormt de school met omliggende sportverenigingen en welzijnsorganisaties een onlosmakelijk geheel. De leerlingen staan met beide voeten in de maatschappij. In plaats van uitsluitend theorie uit boeken te leren, wordt op deze manier invulling gegeven aan betekenisvol leren. Externe opdrachtgevers formuleren projecten die leerlingen vervolgens moeten uitvoeren.

Doelgroep

Leerlingen van 14 tot 17 jaar uit het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Leerlingen gaan in projectvormen aan de slag met verschillende thema's en kunnen ook certificaten behalen.

Aansprekendheid voor leerlingen

De projectvorm en de contacten met externe opdrachtgevers werken motiverend.

Lesvorm

LO.

Uitvoering

Samenwerking met externe partijen is van belang. De externe opdrachtgevers zijn met name sportorganisaties.

Contact Beschikbaarheid

Informatie over dit project is op te vragen bij Rene Maertens van het Echnaton.

Organisatie	O.S.G. Echnaton
Adres	Zwolleweg 1, 1324 EL Almere-stad
Contactpersoon	Rene Maertens
Telefoon	036-5331220
Emailadres	rmaerten@echnaton.nl

#13 Brede school met Sportprofiel

Korte omschrijving

Dit project wil de opzet van brede scholen stimuleren. Doelstellingen van de brede school met sportprofiel zijn onder andere het realiseren van een overdraagbaar curriculum voor het basis- onderwijs en voortgezet onderwijs en het meer betrekken van de jeugd bij sportactiviteiten. Door een attractief sportaanbod ervaren jongeren meer binding met de school waardoor schooluitval vermindert. Van belang is dat vakleerkrachten, sportbuurtwerkers en trainers bewust zijn van de noodzaak en mogelijkheden van sportactiviteiten voor jeugd. De activiteiten zijn gericht op een structurele sportdeelname.

Nadere specificaties

Projectonderdelen

Het project heeft de volgende randvoorwaarden voor de brede school geformuleerd: sport en bewegen als speerpunt;

- aantrekkelijk en gevarieerd sportaanbod tijdens en na schooltijd;
  - aanbod afstemmen op behoefte en vraag van de doelgroep en ook laagdrempelig maken;
  - activiteiten aan laten sluiten op schooltijden;
  - aanwezigheid van beweegleerkracht en vakleerkracht;
  - samenwerking met partners uit BOS-driehoek;
- thema sport integreren met andere lesprogramma's.

De activiteiten binnen het project zijn gericht op het creëren van deze randvoorwaarden.

Doelgroep

Leerlingen uit het primair en het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Leerlingparticipatie is groot: er worden veel activiteiten voor de jongeren georganiseerd.

Aansprekendheid voor leerlingen

Sportprofiel op een school kan zeer motiverend werken voor leerlingen en zorgt voor meer binding met de school.

Lesvorm

Activiteiten moeten zowel in de lessen LO als in de andere lesprogramma's terugkomen.

Uitvoering

Samenwerking met buurt- en sportverenigingen is een vereiste.

Beschikbaarheid

Het project is in de ontwikkelingsfase. Voor aanvullende informatie kan contact opgenomen worden met de gemeente Amsterdam. Zodra het overdraagbare curriculum voor het basis- onderwijs en voortgezet onderwijs beschikbaar is, kunnen scholen dit ook zelf gaan toepassen.

Contact

Organisatie	Gemeente Amsterdam Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, afdeling Sport en recreatie, team sportstimulering
Adres	Postbus 1840, 1000 BV Amsterdam
Contactpersoon	Bertram Bouthoorn/ Erik van de Mheen
Telefoon	020-5522481
Emailadres	b.bouthoorn@dmo.amsterdam.nl / e.van.de.mheen@dmo.amsterdam.nl

#14 Support-it

Korte omschrijving

Het leren omgaan met de emoties en het respecteren van grenzen staat centraal in het Utrechtse project Support-it. Sport gaat gepaard met heftige emoties. De fysieke inspanning, de confrontatie met de tegenstander, winst en vooral ook verlies zorgen niet alleen voor positieve, maar ook voor negatieve effecten. Doel van het project is het bevorderen van tolerant gedrag en stimuleren van kinderen en jongeren om intolerant gedrag (onverdraagzaamheid) tegen te gaan. Respect voor de tegenstander is immers een pijler van de sport.

Nadere specificaties

Projectonderdelen

Support-it bestaat uit een handleiding voor de leerkracht met een lesmodule en een bezoek aan het stadion van FC Utrecht. De lesmodule biedt theoretische kennis op basis van creatieve werkvormen. De deelnemers worden tijdens het stadionbezoek door voetbaltrainingen, gesprekken met profvoetballers en video's geconfronteerd met de (eigen) normen en waarden in de sport, hun eigen grenzen en die van anderen.

Doelgroep

Groep 7 en 8 van het primair onderwijs en klas 3 en 4 van het VMBO binnen het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

In lesmodule is veel interactie door middel van het brainstormen in groepen en het maken van campagnemateriaal.

Aansprekendheid voor leerlingen

Creatieve werkvormen werken stimulerend. Het stadionbezoek laat het thema terugkomen in de praktijk.

Lesvorm:

Lesmateriaal kan in verschillende lessen terugkomen: aardrijkskunde, Nederlands, bewegingsonderwijs, veiligheid, normen en waarden en discussieplatform.

Uitvoering

Er is een samenwerking met een voetbalclub noodzakelijk, in dit geval FC Utrecht.

Beschikbaarheid

Support-it wordt tussen april 2004 en februari 2005 tien keer uitgevoerd en gefinancierd in het kader van het Europees jaar van opvoeding door sport. Het is een voorbeeld van een project dat een samenwerkingsverband aangaat met een voetbalvereniging binnen het grotere geheel van Stichting 'Meer dan voetbal' (zie lijst van 'tips en adressen' in deze waaier). De sociale functie van de voetbalvereniging komt hier goed tot recht. Informatie over opzet van de lesmodule en coördinatie van het project is op te vragen bij Stade Advies Utrecht.

Contact

Organisatie	Stade Advies Utrecht in samenwerking met voetbalvereniging FC Utrecht
Adres	Postbus 13124, 3507 LC Utrecht
Contactpersoon	Karen Schwarze of Maria van der Maat
Telefoon:	030-2361837/31
Emailadres:	k.schwarze@stade.nl/ m.vdmaat@stade.nl

#15 Topscore

Korte omschrijving

In 1998 heeft de gemeente Amsterdam het initiatief genomen om het (naschoolse) sportaanbod voor jongeren structureel te verbeteren. Onder de noemer Topscore is een unieke samenwerking ontstaan tussen buurt, onderwijs, de georganiseerde sport en het bedrijfsleven. Topscore biedt middelbare scholieren de mogelijkheid om tijdens en na schooltijd op laagdrempelige wijze kennis te maken met allerlei sporten. Topscore brengt scholen in contact met sportclubs, organiseert activiteiten in wijken, geeft jongeren de mogelijkheid om naschools kosteloos kennis te maken met de sport van hun keuze.

Nadere specificaties

Projectonderdelen

Er zijn drie niveaus waarop de sporten worden aangeboden:

Test: op het eerste niveau kunnen scholieren vrijblijvend kennismaken met alle sporten die via hun school of in de wijk worden aangeboden.

Training: natuurlijk zijn er ook jongeren die méér willen. Ze willen beter worden. Door deel te nemen aan een programma van 23 weken met trainingen, wedstrijden, toernooien en andere evenementen worden zij enthousiast en werken ze serieus aan hun specifieke sportkwaliteiten. Meedoen aan Topscore leidt vaak tot doorstroom naar sportverenigingen.

Top: Topscore Amsterdam verzorgt in principe géén activiteiten voor de jonge toptalenten, de uitblinkers in hun sport. Wel verwijst Topscore jongeren op een verantwoorde wijze door naar goed uitgeruste instanties die het 'talent' verder kunnen helpen.

Doelgroep

Jongeren van 12 tot 18 jaar uit het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Tijdens en na schooltijd kunnen leerlingen uitgebreid kennismaken met verschillende sporten.

Aansprekendheid voor leerlingen

Topscore wordt gezien als een aantrekkelijk en toegankelijk sportpakket en kan concurreren met andere vormen van vrijetijdsbesteding.

Lesvorm

Naschoolse sportactiviteiten.

Uitvoering

Samenwerking met sportverenigingen is een vereiste in dit project.

Contact Beschikbaarheid

Topscore is een praktijkvoorbeeld van gemeente Amsterdam. Scholen zouden dit in bijvoorbeeld de communicatie naar de gemeente toe kunnen gebruiken om ondersteuning te krijgen voor naschoolse (sport)activiteiten.

Organisatie	Gemeente Amsterdam
Contactpersoon	Jan Paddenburg
Telefoon	020-5523592
Emailadres	j.paddenburg@topscore-amsterdam.nl

www.topscore.amsterdam.nl

#16 Project Match

Korte omschrijving

Match is een project dat subsidie heeft ontvangen vanuit het Europees jaar van opvoeding door sport. Het Stedelijk Lyceum heeft het onderwijs voor de leerlingen vernieuwd. De integrale onderwijsvernieuwing volgt uit ervaringen met meerdere projecten die de school de afgelopen jaren heeft gedaan op educatief, cultureel en sportief gebied. De Verlengde Schooldag maakt het voor kinderen mogelijk te werken aan maatschappelijke vaardigheden als zelfstandigheid, samenwerken, verantwoordelijkheid en begrip voor elkaar en anderen. Het Stedelijk Lyceum sluit met de onderwijsvernieuwing aan bij de maatschappelijke ontwikkelingen. De school wil in de Verlengde Schooldag attractief zijn, niet alleen voor leerlingen en medewerkers, maar ook voor derden.

Nadere specificaties

Projectonderdelen

Match koppelt vraag en aanbod bij jongeren. Het project bestaat uit verschillende activiteiten. Er worden extra uren voor 'opvoeding door sport en cultuur' geïntegreerd in het weekrooster en samenwerkingscontracten met sportverenigingen gesloten. Leerlingen worden daarnaast opgeleid tot jeugdleiders. Het opzetten van een vacaturebank voor jeugdleiders, het organiseren van een Euregionaal sporttoernooi en het organiseren van een sportcongres voor scholen en beleidsmedewerkers van gemeenten behoren ook tot de activiteiten.

Doelgroep

Leerlingen uit het voortgezet onderwijs.

Leerlingparticipatie

Leerlingparticipatie is groot door de verschillende activiteiten die voor de leerlingen georganiseerd worden en de opleiding van leerlingen tot jeugdleiders.

Aansprekendheid voor leerlingen

De opleiding van leerlingen tot jeugdleiders is een uitdaging voor de leerlingen.

Lesvorm

Bewegingsonderwijs (verlengde schooldag).

Uitvoering

Samenwerking met sportverenigingen is in dit project een belangrijke meerwaarde gebleken.

Contact Beschikbaarheid

Match is een praktijkvoorbeeld met als onderdeel de Verlengde Schooldag. Informatie is op te vragen bij Mieke van Reekum van het Stedelijk Lyceum.

Organisatie	Het Stedelijk Lyceum
Adres	Postbus 3883, 7500 DW Enschede
Contactpersoon	Mieke van Reekum
Telefoon	053-4800000
Emailadres	mvreekum@hetstedelijk.nl

Nuttige tips en adressen

U vindt hier een selectie van websites van organisaties die zich bezighouden met het thema 'opvoeding door sport' met praktische tips en achtergrondinformatie.

www.opvoedingdoorsport.nl

De ministeries van VWS en OCW hebben via de website www.opvoedingdoorsport.nl de boodschap van het Europees jaar van opvoeding door sport uitgedragen. Op deze site vindt u uitleg over het Europees jaar, de projecten en evenementen die uitgevoerd zijn, een speciaal ontwikkelde jongerenhoek die ook voor uw leerlingen interessant is en nog veel meer andere praktische informatie. De site wordt in ieder geval tot het nieuwe schooljaar 2005-2006 actueel gehouden.

www.flash123.nl

Er wordt voor een periode van drie jaar (tot en met 2005) in opdracht van het ministerie van VWS onder de titel FLASH! campagne gevoerd om Nederlanders in beweging te krijgen. FLASH! bereikt de Nederlandse bevolking onder meer via televisie- en radiospot, televisieprogramma's en 300 regionale campagnes. Op deze website vindt u onder andere alle activiteiten die worden uitgevoerd, uitleg over de thema's en het FLASH!-nieuws.

www.bosimpuls.nl

Vanaf 2005 kunnen gemeenten een financiële bijdrage van het Rijk ontvangen voor projecten die in arrangementen sportieve of bewegingsactiviteiten voor jongeren aanbieden in een samenwerking tussen buurt-, onderwijs-, en sportorganisaties. Daarvoor heeft VWS de BOS-impuls opgezet. Het doel van dit initiatief is kwetsbare jongeren gezond(er) te laten leven en daarmee problematisch gedrag terug te dringen. Vier kenniscentra (het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie, het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen, het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn en X-S2 Kennisnetwerk Sociaal Beleid) bundelen naar aanleiding van de BOS-impuls hun krachten en werken samen in een nieuw ondersteuningsnetwerk BOS-impuls. Het ondersteuningsnetwerk BOS-impuls wil de samenwerking bevorderen tussen buurt, onderwijs en sport. Die samenwerking moet leiden tot vrijetijdsactiviteiten die een stimulans zijn voor kwetsbare jongeren. Sport en bewegen horen daarbij. Op de website www.bosimpuls.nl is uitgebreide informatie te vinden over deze stimuleringsregeling. Wellicht kan ook uw school participeren in een project dat de gemeente indient!

www.schoolensport.nl

'School en sport' is een gezamenlijk programma van KVLO, NOC*NSF, Nederlands Instituut voor lokale Sport & Recreatie en het Nederlands Instituut voor Sport en Beweging. Het doel is om ervoor te zorgen dat schoolgaande jeugd structureel meer en beter beweegt. Inmiddels is al een groot aantal lokale School & Sportprojecten georganiseerd. Over de inhoud van die projecten en de ervaringen die daarbij zijn opgedaan is op deze website meer te vinden. De website is tweeledig:

Structurele samenwerking

De organisaties binnen het project School en sport geven op de site informatie over structurele samenwerking tussen scholen en sportaanbieders met onder andere praktijkvoorbeelden en publicaties.

Schoolsportactiviteiten

KVLO geeft een overzicht van alle schoolsportactiviteiten die dit jaar georganiseerd worden: van interscholair toernooien, waaronder de 'mission olympic', tot studiedagen en clinics voor vakleerkrachten. De volgende activiteiten zijn zeker noemenswaardig:

♦ *Certificering sportactieve scholen*

KVLO ziet in de mogelijkheid tot certificering een kans voor secties op scholen om het belang van bewegen en sport binnen de eigen schoolgemeenschap onder de aandacht te brengen. Zo kunnen de criteria die bij de certificering worden gehanteerd richting geven aan het activiteitenplan van de sectie lichamelijke opvoeding. Daarnaast kan de school naar buiten toe, aan ouders en leerlingen, kenbaar maken welk belang gehecht wordt aan bewegen en sport in het leef- en leerklimate van de leerlingen.

♦ *Uitverkiezing sportiefste school*

De KVLO organiseerde samen met het NOC*NSF in het schooljaar 2003-2004 een prijsvraag op het gebied van sport & bewegen voor het voortgezet onderwijs. Aan deze prijsvraag is een AWARD: 'De sportiefste school van Nederland' verbonden. In het volgende schooljaar zal deze prijsvraag waarschijnlijk opnieuw georganiseerd worden. Alle scholen van het voortgezet onderwijs in Nederland kunnen hieraan deelnemen. Deze wedstrijd is er op gericht om een impuls te geven aan alles wat te maken heeft met sport en bewegen op school. Het gaat hierbij om concrete plannen of te realiseren ideeën voor het bewegingsonderwijs met als doel een meer bewegingsvriendelijk klimaat op school, onder schooltijd of daarbuiten, te realiseren.

♦ *Mission Olympic*

Mission Olympic wil leerlingen kennis laten maken met allerlei vormen van sport. Mission Olympic bestaat uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel is The City. The City is een mobiele stad en reist door heel Nederland om alle steden om te toveren tot Olympische sportstad, waarin alles op sportgebied te vinden is en meegedaan kan worden aan

verschillende sporten. Het tweede onderdeel is de The School Finals. The School Finals is dé Olympische sportdag voor jongeren tussen de 12 en 19 jaar. Tijdens dit evenement nemen verschillende scholen uit heel Nederland het tegen elkaar op in spannende finales. Alleen scholen die aan de scholencompetitie meedoen, kunnen deelnemen aan de finale. Meer informatie is naast de website van 'school en sport' ook te vinden op www.missionolympic.nl.

www.16miljoenmensen.nl

De site www.16miljoenmensen.nl staat helemaal in het teken van waarden en normen. Er zijn onder andere interessante stellingen en discussiepunten te vinden. Sportclubs en scholen kunnen op een eenvoudige manier stellingen over kwesties in de sport op eigen website plaatsen. De resultaten van de webdiscussies over sport, waarden en normen zijn na afloop op de site te lezen.

www.whoznex.nl

WhoZnext wil dat jongeren meer invloed krijgen op sportgebied. Op de site www.whoznex.nl, die voor jongeren bedoeld is, is veel informatie te vinden. Daarnaast nodigt de website jongeren uit zelf een whoZnext-team op te richten. Er zijn ook interessante prijsvragen te vinden.

www.meerdanvoetbal.nl

De komende jaren wil de KNVB de maatschappelijke betekenis van het voetbal nader vorm geven. De KNVB, Eredivisie CV en Coöperatie Eerste Divisie hebben samen de Stichting Meer dan voetbal opgericht. Doel van de stichting is het ontwikkelen en promoten van de maatschappelijke verantwoordelijkheid en functie van het betaalde voetbal. Dit zal onder andere gebeuren door het organiseren en promoten van structurele activiteiten door betaalde voetbalclubs op scholen, in buurten en bij voetbalverenigingen. Deze activiteiten zijn gericht op het bijbrengen van normen en waarden, het versterken van integratie en het overdragen van kennis tussen top- en amateurclubs. Daarnaast wordt actieve sportbeoefening gestimuleerd met name onder jongeren in de hoogste klassen van de basisschool en in het voortgezet onderwijs.

Op 29 november 2004 heeft de stichting zich gepresenteerd en het programma van de stichting is door de minister-president in ontvangst genomen. Scholen kunnen informatie inwinnen bij de stichting. Er liggen nu praktijkvoorbeelden klaar van verschillende voetbalclubs en, afhankelijk van beschikbaarheid, kan de school daar wellicht bij aansluiten.

Op de website www.meerdanvoetbal.nl vindt u uitgebreide informatie over de activiteiten van de stichting met links naar de activiteiten van alle betaalde voetbalclubs.

Op www.kidsclubs.nl kunt u meer informatie vinden over de jeugdactiviteiten van de betaalde voetbalclubs, meestal ook voor scholen bestemd of in ieder geval mogelijkheden om deel te nemen.

www.hartvoorschool.nl

Op de website www.hartvoorschool.nl worden diverse inhoudelijke suggesties gedaan over de thema's gezondheid, bewegen en sport.

www.nebas.nl/sport/jeugdsport

Op de website www.nebas.nl kunt u bij 'jeugdsport' een aantal interessante initiatieven vinden, waaronder:

♦ *ClubExtra*

ClubExtra is voor kinderen uit het reguliere basis- en MLK-onderwijs in de leeftijd van 4 tot 12 jaar, die door een motorische achterstand niet goed mee kunnen komen in de gymles of op de sportvereniging. Bij ClubExtra is er veel individuele aandacht doordat er wordt gesport in kleine groepen. De leiding probeert aan te sluiten bij de mogelijkheden van het kind en maakt dan pas de activiteiten stap voor stap moeilijker. Het streven is om kinderen na maximaal twee jaar te laten doorstromen naar een reguliere sportvereniging. Om ClubExtra te starten kan contact opgenomen worden met een regiomanager van NebasNsg. ClubExtra is te vinden op ongeveer 50 verschillende locaties in Nederland. Op de website van NebasNsg kunt u informatie vinden over de regiomanager bij uw school in de buurt en de producten die beschikbaar zijn.

♦ *Klas-op-Wielen*

Klas-op-Wielen is bedoeld voor kinderen in de bovenbouw van het basisonderwijs. De scholieren worden geïnformeerd over de (maatschappelijke) positie van mensen met een beperking, vooral op het gebied van sport en over de mogelijkheden die sport biedt voor integratie. Klas-op-Wielen kan de beeldvorming ten aanzien van mensen met een beperking in onze maatschappij aanzienlijk verbeteren.

♦ *SportMix*

SportMix richt zich op kinderen uit het speciaal onderwijs, in het bijzonder het MLK- en ZMLK-onderwijs. Er worden in blokken van 7 of 8 lesweken sportkennismakingscursussen georganiseerd. Per blok kunnen de kinderen een keuze maken uit een aantal takken van sport die, eventueel in samenwerking met een vereniging, worden aangeboden. Op deze wijze wordt een structureel aanbod ontwikkeld van (aangepaste) sport- en spelmogelijkheden en wordt deelname hieraan gestimuleerd.

www.nationalesportweek.nl

Van 25 maart tot en met 3 april 2005 wordt voor de tweede maal in Nederland de Nationale Sportweek gehouden. Tijdens deze week zetten diverse sportverenigingen en sportscholen hun deuren open en ook de sportwinkels blijven niet achter.

Op de website www.nationalesportweek.nl kunt u nazoeken of er ook in uw buurt interessante activiteiten worden georganiseerd waarbij uw school zich kan aansluiten.

www.arko.nl

De educatieve waarden van sport vormen het thema van het Europees jaar van opvoeding door sport. Als onderdeel van dit project heeft het Mulier instituut 'good practices' uit heel Europa verzameld. Dit zijn voorbeelden uit de praktijk waarin de sport met succes als instrument is aangewend om educatieve doelstellingen te bereiken die het belang van sport zelf overtreffen. Een rijke oogst van deze 'good practices' wordt in het boek, 'Education through Sport': an overview of good practices in Europe, gepresenteerd. Auteurs uit 18 verschillende landen beschrijven maar liefst 37 uiterst diverse 'good practices'. Zij gaan niet alleen in op de achtergrond, benadering, ervaringen en resultaten van deze cases, maar geven ook advies aan beleidsmakers (en ook scholen) die gelijksoortige projecten zouden willen starten. Education through Sport is geheel in het Engels geschreven en kan voor € 24,50 excl BTW en verzendkosten besteld worden bij Arko Sports Media in Nieuwegein (ISBN 90-77072-79-9).

www.eduactief.nl

CHESS wordt uitgegeven door Edu'Actief en staat voor CHecklist Effectieve Sportstimulering. Het is een praktisch instrument, een stappenplan, bedoeld om meer rendement te halen uit sportstimulerende activiteiten, projecten en programma's voor de jeugd. Het biedt een denkkader met hulpvragen, tips en aandachtspunten voor het systematisch op poten zetten of doorlichten van sportstimuleringsacties. CHESS is voor iedereen bedoeld die bezig is met het bedenken, opzetten en uitvoeren van activiteiten om de jongeren aan het bewegen te krijgen.

Het CHESS-pakket bestaat uit enkele onderdelen:

Werkhulp: de checklist kan gebruikt worden als werkhulp. De gebruiker kan tijdens het uitvoeren van zijn werk checken of hij geen dingen vergeet en/of wat de volgende stap zal zijn.

Voorbeelden: voorbeeldmatige uitwerkingen geven de checklist 'vlees en bloed'.

Achtergrondinformatie in handboek: een boek waarin de gebruiker achtergrondinformatie kan vinden bij alle vragen in de checklist.

Het handboek is te bestellen voor € 27,60, de samenvatting voor € 11,- en de voorbeelduitwerkingen voor € 25,10. Voor meer informatie over CHESS, bestellingen en andere leermiddelen kunt u kijken op www.eduactief.nl.

www.angerenstein.nl

Uitgeverij Angerenstein heeft twee praktische studieboeken met als centraal thema 'opvoeding door sport' die als achtergrondinformatie gebruikt kunnen worden door docenten:

- ♦ **Sport en maatschappij:** als sport- en bewegingsleider functioneer je midden in de maatschappij. Dit boek maakt je wegwijs in allerlei maatschappelijke verschijnselen waar je als sportleider mee te maken krijgt met als ondersteunende site www.sport-bewegen.nl.
- ♦ **Sociale vaardigheden & Sport en gedrag:** als sport- en bewegingsleider krijg je te maken met gedrag van jezelf en anderen en wil je effectief communiceren met je collega's, ouders en leerlingen. Dit boek biedt ondersteuning op verschillende thema's met daarnaast ook als ondersteunende website www.sport-bewegen.nl.

Voor meer informatie over deze studieboeken, bestellingen en andere leermiddelen kunt u kijken op www.angerenstein.nl, telefonisch contact opnemen via 026-3640220 of emailen naar info@angerenstein.nl.

www.janluitingfonds.nl

Uitgeverij Jan Luiting Fonds heeft twee (studie)boeken met als belangrijk thema 'opvoeding door sport':

Tijd voor bewegen

Tijd voor bewegen heeft tot doel leerlingen kennis over te dragen over sport en bewegen en het aanbieden van mogelijkheden om dit in de praktijk uit te proberen. Het studieboek probeert antwoord te geven op de vragen:

- ♦ Wat is de relatie tussen bewegen en gezondheid?
- ♦ Hoe kun je fitter worden?
- ♦ Hoe organiseer je bewegingsactiviteiten en waar let je op als je zelf eens les gaat geven?
- ♦ Welke waarden en normen vind je belangrijk in sportsituaties en wat betekent bewegen voor jou en voor anderen?

Tijd voor bewegen is een studieboek. Het is met name zelfstudie, maar de docent kan de kennis zelf in de praktijk toepassen. Hierbij kan kritischer gekeken worden naar problematische bewegingssituaties op school, in de sportvereniging of op TV. Docent kan zelf verschillende (aangedragen) rollen uitproberen.

Het studieboek is voor € 13,50 te bestellen bij het Studie en publicatiefonds van de KVLO: het 'Jan Luiting Fonds', Postbus 398, 3700 AJ Zeist, telefoonnummer 030-6920847.

Gymnastiek: wat, hoe, waarom?

Dit boek is een praktisch werkboek voor leerlingen in de basisvorming waarin alle kerndoelen van de basisvorming aan bod komen. Naast technieken, oefeningen en spelregels worden zaken belicht die leerlingen beter kunnen helpen bij het leren bewegen en het nog meer plezier beleven aan de gymles. Zelfstandig leren wordt hierbij gestimuleerd. Het boek behandelt drie thema's:

♦ **Gymnastiek...wat?**

Hier worden de meeste sporten die je kan doen tijdens de gymles behandeld met de spelregels waarbij voorbeeldtekeningen laten zien hoe bepaalde bewegingen gaan.

♦ **Gymnastiek...hoe?**

Er worden allerlei zaken behandeld die belangrijk zijn om op een goede manier mee te kunnen doen aan een gymles. Hierdoor kan beter begrepen worden waarom bepaalde dingen op een bepaalde manier aan in de gymles aan bod komen. Voorbeelden zijn blessurepreventie, fair play en agressief gedrag.

♦ *Gymnastiek...waarom?*

Hier volgt een uitleg over waarom het zo goed is om aan gymnastiek of aan sport te doen. Vooral je gezondheid speelt daarbij een grote rol. Welke invloed heeft bewegen op je lichaam? Naast gezondheid staat ook het sociale aspect centraal: hoe ga je op een plezierige wijze met elkaar om?

Het studieboek is voor €10,90 te bestellen bij het Studie en publicatiefonds van de KVLO (het 'Jan Luiting Fonds', Postbus 398, 3700 AJ Zeist, telefoonnummer 030-6920847).

www.hbuitgevers.nl

HBuitgevers biedt het boek 'Actief leren bewegen' aan. De titel 'Actief leren bewegen' heeft in het kader van dit boek een dubbele betekenis: actief in de zin van bewust leren bewegen (leren leren) en actief in de zin van zelfverantwoordelijk leren bewegen. Het boek laat zien hoe bewegingsonderwijs in VMBO en HAVO/VWO zodanig kan worden ingericht dat leerlingen meer verantwoordelijkheid krijgen voor hun eigen leerproces. Uitgangspunt is daarbij dat in elke lessenserie of module verschillende leeractiviteiten een rol zouden moeten spelen, om ervoor te zorgen dat het geleerde in voldoende mate beheerst, begrepen en toegepast kan worden in diverse bewegingssituaties. Aan bod komen de onderwerpen: actief leren, didactiek van actief leren, strategieën ter bevordering van actief leren in de lessen LO, praktijkmodel, voorbeeldlessen en instrumenten om actief leren vorm en inhoud te geven. Bijgevoegd is een cd-rom met videofragmenten en didactische werkinstrumenten.

Dit boek beoogt de behandelde onderwijstheorie op adequate wijze te vertalen naar de dagelijkse praktijk van het bewegingsonderwijs.

Het boek is voor € 11,35 te bestellen bij HBuitgevers, Postbus 290, 3740 AG Baarn, emailadres info@hbuitgevers.nl. Meer informatie is ook te vinden op www.hbuitgevers.nl.

Sportvooral - NOC*NSF

NOC*NSF en Unicef ontwikkelen samen in het kader van 2005 VN-jaar van Sport en LO een educatief activiteitenpakket. Het doel is om kinderen in Nederland de mogelijkheden en het belang van sport voor kinderen in ontwikkelingslanden te laten zien. Het moet leiden tot een beter begrip van het leven van kinderen in ontwikkelingslanden, maar ook tot betere kennis van de rechten van het kind. Bovendien is een duidelijke verwijzing naar twee van de Millenniumdoelstellingen, namelijk onderwijs en gezondheid. Het lesmateriaal is bestemd voor groep 4 tot en met 8 van het primair onderwijs.

Het lesmateriaal is nu nog in ontwikkeling, maar er komt een oplage van 2.500 exemplaren beschikbaar. Informatie kan opgevraagd worden bij NOC*NSF, Programma Olympische idealen & Fair Play, Postbus 302, 6800 AH Arnhem.

Colofon

ONDER
NOSSEM
LTUUR
NEM
SCHAP

Uitgave van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Met dank aan

- Tanja Kamerbeek (basisschool Aquamarijn uit Nijmegen)
- Rob Houben (Trajectum College Maastricht)
- Edwin Wolswinkel (basisschool de Boomgaard uit Utrecht)
- Ico Bergfeld (basisschool de Boomgaard uit Utrecht)
- Peter Schel (Baudartiuscollege uit Zutphen)
- Berend Brouwer (Stichting Leerplan Ontwikkeling)
- Dic Houthoff (Stichting Leerplan Ontwikkeling)

Ontwerp

2D3D, Den Haag (www.2d3d.nl)

Druk

Albani, Den Haag